

Befektetés a tudásba

Az Európai Tanács 2003. március 21-i ülésére készített „Tavaszi Jelentés” ismertetése során az Európai Parlament 2003. január 14-i plenáris ülésén Strasbourgban az Európai Bizottság elnöke, *Romano Prodi* külön kiemelte, hogy **Európának jelentősen többet kell beruháznia a tudás fejlesztésébe** ahhoz, hogy megelőzze az agyelszívást Európából, és hogy a gazdasági bizonytalanságok és a bővítés gazdasági következményei ellenére megvalósíthassa a lisszaboni célkitűzéseket.

Az Eurostat adatai szerint az Európai Unió tagországainak kormányai összesen közel 67,5 Mrd eurót biztosítottak a kutatás-fejlesztésre 2001-ben, ami nominális értelemben több mint 25 %-os növekedést mutat az elmúlt 10 év bázisán. Reálértékben azonban – az 1995-ös árszínvonalra átszámítva – a kutatás-fejlesztési ráfordítások az elmúlt dekádban csak nagyon keveset változtak: az évi átlagos növekedés mindössze 0,47 % volt. Az adatok szerint az átlagos 1,5 %-os növekedés 1995 és 2000 között a kutatás-fejlesztési ráfordításokban elsősorban Spanyolországnak (10,2 %), Portugáliának (9,6 %), Írországnak (8,4 %) és Görögországnak volt köszönhető, mert az Egyesült Királyságban,

Franciaországban és Németországban a ráfordítás stagnált vagy csökkent.

Prodi elnök hangsúlyozta, hogy Európában a kutatók népességre vetített létszáma messze elmarad az amerikai vagy a japán adatok mögött, és ez is oka annak, hogy mialatt az USA és Japán gyorsan haladnak, Európa csak lassan kullog mögöttük. A legnagyobb európai vállalatok kutatásaik 40 %-át az Unió határain kívül valósítják meg. Amerika önmagában is hatalmas humán potenciálja tovább erősödik az európai és ázsiai vendégkutatókkal, de amíg az utóbbiak a kutatási programok befejezése után rendszerint visszateknek hazájukba, addig az európaiak egyre gyakrabban maradnak távol Európától. *Prodi* szerint Európa el fogja veszíteni gazdasági és tudományos vezető szerepét, ha nem válik vonzóvá a fiatal tehetségek számára. Elengedhetetlen, hogy az Európai Tanács kinyilvánítsa, hogy képes szembenézni a gazdasági stagnálás és a bővítésből adódó gazdasági problémák kettős kihívásával.

Forrás: OM Nemzetközi K+F Hírlevél. 2003. április.

P. É.

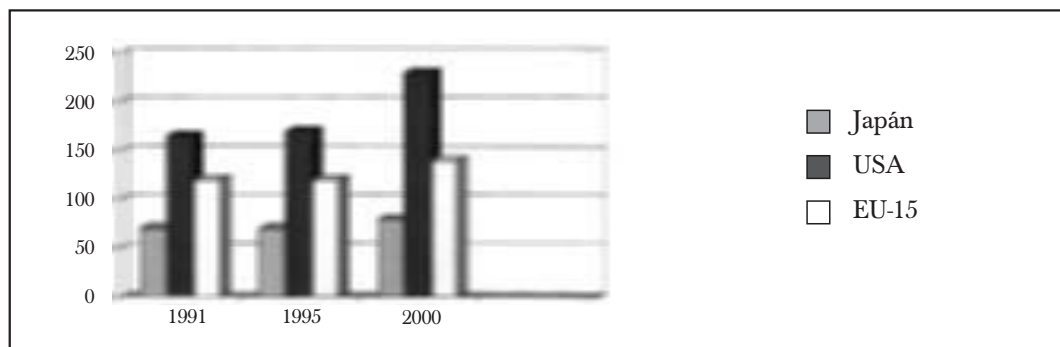
Kutatás-fejlesztési ráfordítások a gazdaságilag legfejlettebb régiókban: Mire lesz elég a barcelonai 3 %?

A K+F ráfordítások hatása kétségkívül nagyon nagy a tudományos fejlődésre és a gazdasági fejlődésre. A hosszabb távon stagnáló kutatás-fejlesztési beruházások súlyos gondokat okozhatnak a gazdasági fejlődésben, és a hátrányokat nagyon nehéz ledolgozni.

Az EU tagországainak együttes kutatás-fejlesztési ráfordítása 2000-ben 141 Mrd PPS¹ volt. Ez kevesebb, mint az USA évi K+F ráfordítása, de jelentősen meghaladja Japán K+F potenciálját (1.ábra). Az 1991-től 2000-ig

tartó évtizedben az Európai Unió valamelyest növelte K+F ráfordításait, de az összeg nagyságát tekintve a növekedés sokkal mérsékeltebb volt, mint az USA-ban. Az USA és Japán már a 90-es évek közepétől kezdve dinamikusabban növelte K+F ráfordításait, mialatt az EU-ban a ráfordítások a GDP 1,87-1,93%-a között stagnáltak. Ez azt eredményezte, hogy az EU országok évenkénti K+F ráfordításainak összegei jelentősen elmaradtak az amerikai adatoktól. A hátrány halmozódik, ezért ma már jelentős szakadék tátong az amerikai és az európai kutatás-fejlesztési kapacitások között.

¹1995-ös összehasonlító áron egy PPS (Purchasing Power Standard) kb. 1,274 eurónak felel meg

Összes kutatás-fejlesztés; ráfordítás a gazdaságilag legfejlettebb térségekben (Mrd PPS, 1995-ös összehasonlító árakon)

Az EU a vizsgált tíz év alatt összesen 597 milliárddal kevesebbet költött kutatásra, mint az USA. Ez az EU 2000. évi K+F költségvetésének 4,2-szerese!

Ha a 2000-től 2010-ig tartó évtizedben mindhárom régióban változatlanul folytatódna tovább a korábbi kutatás-fejlesztési politika, akkor az Európai Unió szinte behozhatatlanul lemaradna a másik két gazdaságilag fejlett térség mögött. **Az Európai Unió Tanácsa** – felismerve a gazdasági fejlődést súlyosan veszélyeztető folyamatokat – **2000-ben deklarálta, hogy Európát a világ egyik legdinamikusabban fejlődő térségévé kívánja fejleszteni. Ennek érdekében 2002-ben a barcelonai csúcson elhatározták, hogy 2010-ben már a GDP 3%-át kell kutatás-fejlesztésre fordítani majd az EU-országokban.** Ehhez a 2010-ig még hátralévő hét évben jelentős költségvetési növeledést kell végrehajtani.

Ha az USA és Japán nem kíván további erőfeszítéseket tenni a tudásbázis és innovációs potenciál gyorsabb növelésére, akkor az EU a GDP arányában kifejezett K+F ráfordítások terén valóban meg fogja közelíteni az USA előre vetített adatait. Természetesen ettől az európai K+F költségvetés összegezésében azért még mindig jóval kevesebb lesz, mint az amerikai, de legalább a szakadék nem növekszik tovább. Ha Japán az évtized végéig fenntartja az 1995-ben indított dinamikus fejlesztési programját, akkor az európai 3% nem lesz elegendő Japán „befogására”

A barcelonai határozat végrehajtásához az európai országoknak nagyon jelentős és nagyon gyors költségvetés-növeledést kellene végrehajtaniuk, és korántsem biztos, hogy ez a jelenlegi politikai-gazdasági környezetben egyáltalán megvalósítható.

A barcelonai határozat értelmezése során nyilvánvalóvá vált, hogy a kormányok a **magántőke jelentős hozzájárulásával** kívánják megvalósítani a kutatási és innovációs potenciál tervezett növelését. Tervek szerint 2010-ben a K+F ráfordítások kétharmad részét az iparnak és a gazdasági szférának kellene biztosítania, ez a GDP 2%-át teszi ki. A kormányzati hozzájárulás a K+F ráfordítások egyharmadát fedezné, ez a GDP 1%-a. Ehhez hasonló arány spontán módon kialakult Japánban és az USA-ban, de az európai kutatási szféra tradicionálisan sokkal nagyobb mértékben támaszkodik a központi kutatás-fejlesztési pénzeszközökre.

Az európai országok kormányainak rendkívül dinamikusnak kellene növelniük központi kutatás-fejlesztési ráfordításait ahhoz, hogy a kutatási költségvetés 2010-ig elérje a GDP 1%-át. Ennek megvalósulása érdekében igen gyorsan és igen nagy elhatározásokra van szükség, mert ha a jelenlegi trend akár csak egy-két éven keresztül is tovább folytatódik, a tervezett lépésváltás ellehetetlenül. A magántőke pedig – bár hivatalos szervezeteik deklarálták egyetértésüket a lisszaboni és a barcelonai célkitűzésekkel – óvatos, és csak bizonyos késéssel fogja követni a központi kutatás-fejlesztési ráfordítások trendjeinek (remélt) pozitív megváltozását.

Kérdés, hogy a tagországok és a csatlakozó országok kormányai és parlamentjei képesek lesznek-e a konzervenciák levonására, és az elengedhetetlenül szükséges lépések mielőbbi megtételére.

Források: Nemzetközi K+F Hírlevél 2003. jún-júl.

P. É.

Az EU Versenyképességi Tanácsának 2003.május 13-i ülése

Az EU-ban tanácsi szinten a **kutatás-fejlesztés** kérdéseivel a Versenyképességi Tanács foglalkozik, a belső piac és az ipar kérdéseivel együtt. Az ülés elsősorban a kutatás-fejlesztés, ezen belül az Európai Kutatási Térség megvalósításának kérdéseivel foglalkozott. Az ülés kutatás-fejlesztési kérdéseket taglaló főbb napirendi pontjai a következők voltak:

Az innovációpolitika megerősítése

A miniszeri véleménycsere a kibővítést és az EU – mint a világ legversenyképesebb és dinamikusabb tudásalapú társadalmának és gazdaságának – kiépítését célzó lisszaboni stratégia kérdéseit egyaránt érintette. A tanács tagjai egyetértettek abban, hogy az európai innovációs politika megerősítése és megújítása a tagországok, valamint a csatlakozó országok együttműködésén és egy közös célokat kítűző keretrendszer létrehozásán keresztül történhet. Ez egyúttal lehetőséget nyújtana egy értékelési rendszer felállítására, amelynek segítségével felmérhetővé válna az elért fejlődés a nemzeti innovációs rendszereket és az innováció megközelítésének eltérő voltát egyaránt figyelembe véve. Olyan vállalatpolitika kidolgozása szükséges, amely előmozdítja a cégek, különösen a kis- és középvállalkozások versenyképességét.

Beruházások a kutatásba: európai cselekvési terv

A lisszaboni stratégia és a barcelonai önkéntes (3 %-os kutatás-fejlesztési GDP-ráfordítás 2010-re) megvalósítása érdekében az Európai Tanács 2003. márciusi tanácsülése felszólította az Európai Bizottságot egy cselekvési terv készítésére, amelyet a bizottság 2003. április 30-án közleményben tett közzé. A cselekvési terv kiegészít sok egymást kölcsönösen erősítő európai kezdeményezést és szerkezeti reformot a termék-, szolgáltatás-, tőke- és munkapiacokon, azért, hogy növelje az Európai Unió versenyképességét, különösen a vállalati és innovációs politika területén.

A mintegy ötven javasolt intézkedés négy csomagba osztható:

1. Koordináció a tagországok és a jelöltek közt, európai technológiai platformok létrehozása egy közös stratégia alkalmazásához.
2. Az állami támogatás fokozása a kutatói karrierek segítése, az állami kutatás és az ipar közelítése, az európai és nemzeti közfinanszírozási eszközök fejlesztése révén.
3. Versenyt nem torzító állami támogatási típusok ösztönzése.
4. A kutatás feltételeinek javítása a következő területeken: a szellemi tulajdon védelme; a termékpiacok; a normák és a verseny szabályozása; fiskális környezet; vállalati kutatómenedzsment.

A terv eredményeitől függően az Európai Bizottság és az EU Tanácsa további iránymutató intézkedéseket hozhat a jövőben. Minden területen és minden szinten **gyors cselekvésre van szükség, hiszen egyre nő Európa lemaradása** fő kereskedelmi partnereihez képest.

A magyar álláspont

Magyar Bálint miniszter felszólalásában kiemelte, hogy Magyarországon már most születtek az európai cselekvési tervvel összhangban lévő intézkedések. A nemzeti kutatás-fejlesztési támogatási politikában elsőbbséget élvez a magánszektor bevonása a K+F tevékenységbe, egyebek között pénzügyi ösztönzőkkel. Az európai strukturális támogatások regionális szintű K+F területeken történő befogadásának az előkészítése is megkezdődött fejlesztési programok, partnerségek, K+F komponenssel kiegészített üzleti hálózatok útján. Kormányzati szinten pedig megindult a tudomány és technika igazgatási szerkezetének átalakítása; egyebek között kutatás-fejlesztési alap és hivatal létesül, valamint új törvényt készítünk elő a kutatás-fejlesztésről és eredményeinek felhasználásáról.

Forrás: OM nemzetközi K+F Hírlevél. 2003. ápr. - máj.

P. É.